

Koncept i praksa plaće dostatne za život

Uvod

Plaća dostatna za život definirana je kao „dohodak koji zaposleniku omogućava osnovni, ali socijalno prihvatljiv životni standard” (Povjerenstvo Ujedinjene Kraljevine za plaću dostatnu za život). Kampanje za plaće dostatne za život provode se od 1990-tih s ciljem postizanja povišica niskih plaća. U tim se inicijativama izračunava dohodak potreban za postizanje osnovnog životnog standarda, uzimajući u obzir postojeće razine državnih doprinosa. Ti se izračuni u pravilu temelje na ulaznim podacima reprezentativnih građana kroz usmjerene skupine, primjenom metode istraživanja standarda minimalnog dohotka. Cilj je ovih postupaka odraziti društveni konsenzus o standardnoj „potrošačkoj košarici proizvoda i usluga” koju kupuje svako kućanstvo. Kad se to izračuna, iznos plaće dostatne za život uvijek je viši od odgovarajuće zakonske minimalne plaće.

Do danas su se glavne kampanje za plaću dostatnu za život provodile u malobrojnim zemljama engleskog govornog područja s liberalnim tržišnim gospodarstvom. Najrazvijenija inicijativa u Europi nalazi se u Ujedinjenoj Kraljevini gdje je više od 4 000 poslodavaca steklo akreditaciju za plaću dostatnu za život koju izdaje zaklada Living Wage Foundation. Ti se poslodavci obvezuju plaćati sve svoje zaposlenike, kao i vanjske suradnike koji redovito rade u njihovim prostorijama, prema stopi plaće dostatne za život, koja je 26 % viša od zakonskog minimuma za radnike u Londonu.

Politički kontekst

Kampanje za plaću dostatnu za život imaju za cilj usmjeriti pozornost na neadekvatan dohodak osoba koje rade za minimalnu plaću. Većina država članica EU-a, njih 22, zakonski je odredila minimalnu plaću, što su tvorcii politike i šira javnost prepoznali kao korisnu mjeru. Sve je uvrštenije shvaćanje da kad se njome kvalitetno upravlja, za sobom ne povlači gotovo nikakve negativne posljedice na

zapošljavanje koje predviđa tradicionalna ekonomska teorija. Na primjer, razina nezaposlenosti u Njemačkoj nastavila je padati s već niskih razina nakon uvođenja zakonske minimalne plaće 2015. Međutim, kako je zakonska minimalna plaća oprezno utvrđena, nerijetko primateljima te plaće ne omogućava osnovni i pristojan životni standard. To je dovelo do poziva na jačanje podrške povećanju nadnica i dohodaka slabo plaćenih osoba, što se odrazilo u odredbama o „poštenoj plaći” europskog stupa socijalnih prava, objavljenim 2017. Također je dovelo do rastućeg interesa za politiku u sklopu koordinacije sindikata na određivanju nacionalnih minimalnih plaća, bez obzira na manjak pravne nadležnosti EU-a u pogledu plaća. Zagovornici plaće dostatne za život smatraju da je potrebno učiniti više kako bi se premostio jaz između stopa minimalne plaće i plaće potrebne za život.

Ključni rezultati

- Kampanje za plaću dostatnu za život provedene su u pet zemalja, uključujući dvije sadašnje države članice, u Ujedinjenoj Kraljevini, Irskoj, Kanadi, Sjedinjenim Državama i na Novom Zelandu. U izvješću se također analiziraju postojeće kampanje za plaće i rasprave o politici „pristojnih” ili dostatnih plaća u nizu drugih zemalja, posebno u državama članicama Unije iz središnje i istočne Europe.
- Suvremene kampanje za plaću dostatnu za život često se pokreću u velikim gradovima s relativno visokim troškovima života te posebno visokim troškovima stanovanja, u kojima stope plaće za većinu radnika ne uspijevaju pratiti stvarne troškove života. U Ujedinjenoj Kraljevini Povjerenstvo za plaću dostatnu za život utvrđuje dvije stope plaće dostatne za život: jednu za UK u cjelini i drugu, višu, za područje Londona.
- Tamo gdje su utvrđene, stope plaće dostatne za život uvijek su više od odgovarajućih stopa zakonske minimalne plaće, a u navedenim primjerima više su za 15-80 %.

- Plaća dostatna za život može se iskazati u različitim oblicima. U SAD-u u pravilu poprima oblik zakonskog akta kojom se obvezuje poduzeća u određenom gradu ili okrugu koji sudjeluju u javnoj nabavi ili primaju državna sredstva da svoje zaposlenike plaćaju prema utvrđenoj stopi plaće dostatne za život. U drugim zemljama, plaća dostatna za život provedena je kao dobrovoljan program koji organizira zaklada s višestranim članstvom, koja akreditira poslodavce dobrovoljno uključene u program, provodi odgovarajuća istraživanja i redovito ažurira stopu plaće dostatne za život.
- U oba slučaja plaća dostatna za život ograničena je na mali postotak poslodavaca, za razliku od zakonske minimalne plaće koja predstavlja zakonsku obvezu za sve poslodavce. Pretpostavlja se da je uspješna kampanja u UK-u za plaću dostatnu za život za posljednju imala izravnu povišicu za 120 000–150 000 radnika, s manje od 3 % radnika koji zarađuju manje od zakonskog minimuma. Neizravno su i drugi radnici imali koristi od „norme” plaće dostatne za život, jer se ona koristi kao referenca u pregovorima o plaćama ili je zaposlenicima nude neakreditirani poslodavci.
- Samo u vrlo malom broju zemalja minimalna je plaća radnika dostatna za podizanje praga iznad „rizika od siromaštva” bez dodatne pomoći države. Te naknade postaju sve važnija podrška kućanstvima s niskim dohotkom za generacije koje rade u zemljama s plaćom dostatnom za život, kao što je UK. Planovi za smanjenje tih naknada dovest će do većeg pritiska na plaću kako bi se zadovoljile potrebe prihoda u kućanstvima s niskim primanjima.
- Inicijative za plaću dostatnu za život ukazale su na velike regionalne razlike u troškovima života, pri čemu je poseban izazov premostiti troškove života u velikim gradovima. Mogući odgovor politike bio bi dodavanje premije na nacionalne minimalne plaće u područjima s visokim troškovima života prema uzoru na London, gdje ponderirana premija povećava stopu plaća u gradskom području za brojne zaposlenike, poglavito u državnom sektoru.
- Usmjerenje svih kampanja za plaću dostatnu za život upravo je stopa te plaće, obično u vidu satnice, međutim nijedna pojedinačna stopa plaće dostatne za život ne može zadovoljiti potrebe radnika s različitim brojem sati rada u različitim tipovima kućanstava u različitim područjima. S druge strane, kampanje za plaću dostatnu za život mogu utvrditi značajne razlike u dohotku i plaćama potrebnim za osnovni, ali prihvatljiv životni standard, te pružiti vrijedan alternativan izvor podataka za službene procjene adekvatnosti dohotka, razvrstanog prema vrstama kućanstava.
- Iako malobrojne, kampanje za plaću dostatnu za život utjecale su na sustave zakonske minimalne plaće, poglavito kroz obvezu vlade UK-a da preoblikuje zakonsku minimalnu plaću za osobe od 25 godina i starije u „nacionalnu plaću dostatnu za život”. Predviđa se da će doseći 60 % prosječne plaće do 2020.
- Zakonske minimalne plaće jednostavne su mjere politike i ne može se očekivati da će riješiti probleme siromaštva unatoč zaposlenju. One su dodatak kolektivnom pregovaranju kojim se može osigurati veće plaće u određenim sektorima. Kućanstva s niskim prihodima također imaju koristi od nižih stopa poreza na dohodak, državnih doprinosa kao što su doprinosi za zaposlene, naknade za stanovanje i djecu te drugih oblika državnih subvencija u zdravstvu i obrazovanju. Izračuni plaće dostatne za život uključuju te različite doprinose dohotku kućanstva i naglašavaju važnost zajedničkog stanovanja te politike tržišta rada i socijalne skrbi kako bi se osigurao osnovni, pristojan životni standard za sva radna kućanstva.

Pokazatelji politike

- Inicijative za plaću dostatnu za život proširile su javnu raspravu o niskim plaćama u zemljama gdje su niske plaće i rizik od siromaštva unatoč zaposlenju visoki.
- Osnovno pitanje u pogledu plaće dostatne za život su troškovi života, a ne troškovi rada. Kampanje za plaću dostatnu za život u pravilu su održavane na mjestima u kojima životnom standardu prijete eskalacija troškova, nerijetko u kontekstu smanjene socijalne podrške za osnovne proizvode i usluge, kao što su stanovanje i dječja skrb.

Dodatne informacije

Izvešće *Koncept i praksa plaće dostatne za život* dostupno je na <https://eurofound.link/ef18064>

Voditelj istraživanja: John Hurley

information@eurofound.europa.eu